

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

71 [i.e. 72]. Dei nomina apud Sinas concerratio de iis accurata.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

mum arbitrium; ad hæc tempestatum, imbrum, sereni squalentis, & naturæ omnis sæpius deuiantis emendationem; quam item ob causam, quantumvis Reges à primo illo defluerint Religionis instituto, iubent illum sublimem & vniuersorum Dominum spiritum sacrificiis placari, & voti compotes Eucharisticis laudibus celebrant. Porro huius non vnum est nomen. Solent Sinæ multis & grandibus titulis grandia nominare, haud ita tamen vni affixis significatui, quin ad significanda etiam alia conferantur. Ex hoc proprio linguæ vsu Deus apud Sinas multis nominibus appellatur, sed præcipuè duobus. Vnum est Scianti, & Regem sonat, seu Monarcham supremum, qua voce pariter summum illum quem diximus spiritum nominant: alterum est Tienciù, seu Cæli Dominus. Imo Tien, seorsum cælum significat, non hoc oculis nostris spectabile, sed qui regnat in eo Dominus, cuiusmodi forma sacræ paginæ stylus etiam frequenter vtitur, certè hos esse affines sensus videtur confici ex scriptis Confusij, cum ait in cælum peccanti, spiritum alium superesse nullum à quo veniam exoret, quod parum ab illo videtur abesse prodigi pœnitentis; *Pater peccati in cælum, & coram te.* Vnde fit etiam clarius discrimen inter Tienciù, hoc est Deum, & Tiensein naturas minores, & bonos genios, penes quos nulla sit potestas peccata delendi, sed penes vnum Deum. Comperit præter hæc P. Franc. Buzomius, Coeincinenses, cæli nomine colere summam mentem, de qua eadem prædicant quæ Sinenses scripturæ de Deo, & in libris sectæ cuiusdam idolorum, Tienciù cum legisset, ait ab se de illa duos seiunctim consultos diligenter sectæ illius Archididascalos, idem ab vtroque responsum tulisse; Tienciù nec simulachrum esse, nec principio, quod scirent, nec figura describi, sed rem esse sanctissimam, cuius proinde inuocatio solis Principum, & regum funeribus seruaretur: ac, si quid etiam huc facit, addit ab se coactum dæmonem quem exarceptio pellebat, profiteri palam, cuius imperio torqueretur, & exturbaretur ex eo corpore, Tienciù respondisse, cæli Domini, quem adorarent Christiani. Duabus igitur inuentis vocibus quæ instituto veteri, & præsentis vsu excellentiam indicabant omnibus gradibus perfectam, nihilque secum trahebant quod non optimè in Deum conueniret, spretia Riccius nouitia quadam Literatorum recentium explicatione; constare censuit; innotuisse olim Sinis ab antiquo Deum, & supremum hunc Regem ac spiritum Scianti & Tenchiù ab iis nominatum, quorum ferè priori Riccius; secundo ex nostris alij deinceps vsi sunt, probante plurimam Theologorum confesù grauissimo, inter quos Iaponum Episcopus, Prouinciæ inspector Valignanus, præstantes ex Sinis Christiani Doctores quibus visum non posse alia Deo propriè nomina tribui, certoque iis propriè fuisse à Præseis Sinarum Magistris, & Scriptoribus vocatum. Anni fluxerant sexaginta, ierantque passim illa nomina in nostrorum libros; in cartas ad Regem & tribunalia supplices, & in lucubrationes encomiasticas, adeo absque

71.
Dei nomina
apud Sinas
concertatio
de iis accu-
rata.

vlla.

ulla vel in Christianis offensusiuncula, vel æquiuoci umbra in ethnicis, ut mota interim aduersus legem Christianam, eiusque præcones tempestate, damnata sit exilio lex Tienciù, quod nihil haberet cum regni sectis & Religionibus commune. Hoc verò in vsu vocum duarum pacifico, pridemque legitimo: P. Nicolaum Longobardum subit transuerfa de iis dubitatio, reuocat illas ad incudem, improbat tanquam malè tutas, atque ut erat in Sinensium rebus & literis diù versatus (in Theologicis non item) multos traxit in suam sententiam qui præstare aiebant ad securitatem si Latino nostro vocabulo, Deus, significarem Sinis, Supremum omnium conditorem, etsi vox illa è Sinarum ore in monstrosum quiddam, & significatus inepti exiret, quòdque D, litera & caracteribus careant quibus nostras omnes expriment syllabas, Teusu, pro Deus efferre cogerentur. Id tamèn iactabat Longobardus ab Xauerio præstitum in voce Iaponica Dianici Deum apud Iaponies, hoc est solem magnum notante, cernensque latum inter illam vocem Iaponicam & duas Sinenses diferimen, quod illa rei corporeæ propria, non possit Deo propriè quadrare, sed translata dum taxat; possent autem Sinenses duæ Scianti, & Tienciù quæ spiritum aut Monarcham supremum, & cœli Regem indicarent; in his etiam Longobardus fingeat sibi corporeum aliquid latere. Opinione Longobardi tuebant præ cæteris exultabantque fratres nostri Iaponij, studio quidem probo sed ignorantia crassiori, cum linguam Sinarum non callerent, quam præcipuè attendere oportebat, suam vnã spectarent Iaponicam ex qua propterea nihil confici poterat, quod fuisset semper Iaponia idolorum addicta cultui; & quicquid haberet ad significandos spiritus, & expertia corporis, id omne falsis, & erroribus scateret. Quæ ratio P. Ioannem Rodriguez diù inter Iaponies breui inter Sinas versatum acuit ad multa contra nomen Scianti scribenda, cassa pariter, & futilibus nixa fundamentis. Quod autem Longobardum ac suos mouerat, adeo tunc nouum non erat, quin ante annos quinquaginta fuisset à Riccio diligentissimè disputatum, & pro argumento nullius ponderis reiectum. Disputationi ansam dederat noua Literatorum secta quadringentis ab hinc & quinquaginta annis orta, Sumi familia imperante quam regno Tartari spoliarunt. Eius Academiæ pestilens, & nefarium dogma spiritum omnem, probum, & improbum tollebat de medio; negabat animæ immortalitatem; scripturas suas veteres quibus tam manifestè tenebantur, ut ex iis sese non possent euoluere (adedè clarè Deum, Angelos, & dæmones loquebantur) detorquebant in physicas explicationes nescio quas; Scianti, & Tienciù aliud non esse, præter auram cœlestem qua cælum in hæc inferiora influeret; Angelos influxus intelligendos esse beneficos; dæmones verò maleficos; alij materiæ quam primam dicimus; alij cuiuspiam agentis principio motori singularium causarum omnia tribuebant; omnes consensu sacrilego contendebant spiritum omnem abolere, omnia in
corpus

corpus confundere. Ad perpetuandam gloriam inuenti sceleratissimi libris illud Typisque mandarunt, quos voluptuosæ nouitatis, & laborati sermonis illecebra statim Literatis cum auiditate incredibili commendauit, cuiusque ordinis magnam partem in eundem rapuit errorem, quòd ergo Scianti, & Tienciù ab antiqua & vera, in nouam & falsam significandi vim horum interpretatione vulgò transiisset, negabat Longobardus fas esse de Deo illa in posterum dici, vt cuius naturæ essent omninò contraria; nitebatùtque vocabulum Deus interpolatum, & mutilum, eorum loco inducere; è contrario Alfonso Vagnonius post annos quinque & viginti Sinensis commorationis, doctæque experientia, cum PP. Trigaultio, Rho, Figheredo & aliis, possessionem vocum Scianti & Tienciù legitimam Deo, & Christianorum vsui autoritate & rationibus validè asserabant. Ex libris quidem veritatis apud Sinas canonicæ loca Vagnonius protulit tam clara, vt iis reuictus cederet cum suis Longobardus, vt enim eximiè Doctor Paulus, Sinensis ille sanctus (de cuius immortalibus meritis erit aliàs dicendum) vbinam toto seculorum decursu quadraginta inuenias Taichie, hoc est materiam; (quam hic etiam Philosophi primam vocant) templo vel sacro ab Sinis honoratam: non est igitur illa, is spiritus omnium Dominus, Scianti, & Tienciù, quem templis & aris Sinenses, à prima sui origine coluerant, Rex ipse toties quot annis sacrificio veneratur, Scripturæ Sinarum concretionis expertem, & puram mentem, omniumque dominam prædicant, cui propterea sacra fiunt, vota nuncupantur, funduntur preces, gratiæ aguntur, quorum nihil penitus, primæ materiæ, nec auræ illi cœlestium affectionum vehiculo; nec illi, quisquis est, motori vniuersali non libero nec intelligenti defertur. Ex quo necessario sequebatur illas suo cum textu pugnantes expositiones, euidentis argui falsitatis, nec possessionis longinquitate præscribere, quam tot sapientum, & Literatorum scripta egregia euerterant, dum eas esse à vero alienas, & partus leuis cerebri conuincebant: quod certò adèliquere statuerunt Doctores, Paulus, Michaël, Leo, Philippus, Thomas, itque ingenij & excellentia doctrinæ non impares, firmamenta illius Christianitatis, vt contestarentur Patribus nunquam se ab vsu Scianti & Tienciù abstuturos, nunquam aliis vocibus nominaturos Deum seu peregrinis, siue Sinensibus, se librorum suorum melius sententiam capere quàm Patres; vt ij vice versa erant in suis, quàm in Sinensibus expeditiores: non posse Sinas nisi per summam iniuriam eo probro inuti, vt putarentur abs Dei notitia quam ipsa suggerit naturæ ratio, fuisse perpetuò extorres, interesse quin etiam ad Christianam fidem quàm maximè, ne opinarentur homines Deum quendam à nobis inachi peregrinum, nec vnquam auditum; sed iam inde à primis Sinarum maioribus, & conditoribus sapientissimis adoratam, in suos honores, & violata iura restitui; nam si fas non erat induci à nobis vocabulum *Deus*, nisi adiecta explicatione quæ Sinas doceret naturam diuinam eo Sinis

ignoto, & barbaro nomine comprehendendi, quanto prudentius notis pridem tritisque vocibus Scianti, & Tienciù, sua erat germana & vera explicatio reddenda? quod quam falso tam cautè fecissent qui sectam spirituum Toachiao Imperatore Ceo fabricarant, dum Scianti titulo quosdam spirituum ornarent, sed frustra omnino, cum sensum Scianti apud Sinas Canonicum, præter Christianam nulla ex vero concipiat, assequaturque Religio. Hæc & alia quæ prudens omitto etsi vehementissimè yrgerent, vetuit tamen P. Andreas Palmerius, Sinen- sis inspector missionis graui obedientiæ præcepto Scianti vocem vsur- pari. Haud quidem aiebat ipsemet, ignarus quid liceret necne; sed quod impugnantur acrius quàm Tienciù, existimabat tutius interdicare illius vsu; flocci pendens quod inde non temerè futurum timebatur: Certè sensum Doctorum Sinen- sium Manuel Diaz senior, vir doctus, & prudens, suis ad Vitelleschum Præpositum literis expressit anno 1630. nempe Mandarinis certo certius affirmare, Scianti nomen Deo conuenire quem eorum maiores mentem puram fecissent, &c. Ad hæc rideri ab iis interpolatores qui Scianti cælum, vel influxus cælestes interpretarentur; Doctorem Leonem, qui scriptis acribus Christianam fidem propugnabat, indignè admodum tulisse quod Patres nostri pate- rentur commenta quorundam iuuenum de Literatorum ima classe plus apud se habere ponderis, quam textus disertos Præceptorum, & recentium Sapientum qui docent Scianti mentem esse intelligentem, iustam, &c. Non posse satis Mandarinis eosdem Christianos mirari, de Scian- ti voce nunc demum ambigi, quam diuturno assensu probassent primi nostri Patres, doctrinis Sinen- sium excultiores utique quàm illi à quibus præsens dubitatio mouebatur. Perstrictam acerbè, doctrinæ huius no- uitatem, ab collegis Doctoribus Leone & Ignatio, Paulum verò Do- ctorem, vt ingenio mitjorem, omi-ssa Patrum reprehensione, confir- maste, collatis inter se quæ vetera traderent Sinarum monumenta, cum Christianis institutis, posse Deum, Scianti nomine appellari, sibi- que ad hoc, & aliis solenne esse illud nomen, aut solitarium, aut Tienciù adiancto. Præter hæc Iè Colaum, magnum illum Pechini dum rexit, post verò in sua Fochiensis Prouincia nostrorum Patronum, cum P. Iu- lium Alenium de orbe condito, eiusque conditore, & gubernatore, li- bero, intelligente, iusto, &c. fusiùs audisset; hunc, nos etiam, inquit, Sinæ agnoscimus, & Scianti voce nominamus, sed nostis de illo mul- to plura quàm nos, illum enim mundo priorem facitis, quod nobis hætenus ignotum; facitis spiritum, quod nondum succurrerat dubita- re; at enim vestra lex hoc ipso quod peregrina est cum multis pateat æmulis, è re vestra fuerit hunc orbis opificem Scianti nominare, adie- ctis quæ vobis comperta sunt illi conuenire, licet à nobis ignorata. Sic vos & pronius audituri sunt Sinæ, & minori conspectu æmulatorum, ex- ceptari- que de diuinis quæ prædicantur à vobis, docilius: qua item ex causa Ricciò amicissimi quique plurimum suaserè vt Scianti vocem ad nominan-

nominandum Deum adhiberet, ut eorum maiores quorum etiam tum venerabilis erat memoria, quod norant in orbe vniuerso excellentissimum Scianti vocarant, & tanquam supremum, supremo honore coluerant. Tandem verba ex quibus Longobardus Scianti dictionem putat se merito damnare, longè alio sensu, Patres qui secus iudicant, & Mandarinum Christiani accipiunt; negantque inter Sinas vnquam extitisse, qui ex Scianti nomenclatione Deo attributa somniant, Christianos & Sinas vna eademque lege colligatos, quod se Longobardus à multis audisse iactabat.] Hæc suis literis P. Diaz. Nec reor pluribus confirmandum quod proposueram, Sinas principio, veri Dei cultores extitisse, sed precedentibus seculis cultum illum prout à primo suo ortu longius abscedebat, sic deterius habuisse, & in nouam semper degenerasse superstitionem, quam Patres purgare adlaborant: in quo mihi videor abundè probasse, quàm non leuidensè, nec vna defungendi causa, sed sollicitè multumque sapienter ministerium Euangelicum implerint, nec illa egeant censura quam iis oprarunt hæretici, tam malè quam spontè creduli spectandis in transuersum quæcumque à nobis geruntur, de quo ex Batauis dum hæc seribo, liber quidam in manus meas venit; nam si quæ culpa nostrorum illic fuit, diligentia potius nimia, & seuerioris accuratationis, quàm temeritatis, aut negligentia, fuisse culpam, ex iis quæ retuli, nimis liquet.

Nunc ad ritus Sinarum sacros quod attinet, omnis eorum religio secta triplici continetur; fanis enim aliquot raris, & Proseuchis vagi non veniunt in hunc numerum Saraceni & Hebræi: tres illas familie regnantis fundator probauit, ne si aliquam illarum proferberet, occasiones tumultibus, & rebus nouandis in suo imperio præberet, ergo omnes de se suisque posteris regibus perpetua lege securas esse iussit; certè quidem eo propensius quod quanquam inter se instituto, ac finibus diuersæ planèquè contrariæ, quicquid tamen potest beatitatis optati ab omnibus, de eo sibi singulæ applaudant, sibi que id certò spondeant, ex quo illarum inter se summa pax, & ea ex parte regni quies. Prima enim sectarum honori potissimum studet, & ad præfecturas tota contentione ingenij ac prudentiæ grassatur, tota proinde colendo & perficiendo animo ab incunabulis ad decrepitem senium incumbens. Altera huic planè opposita, & multum de quadropede sapiens, effraenibus studiis, sensuum sectatur voluptates, & hac asinorum beatitudine contenta, mentem, & ingenium flocci habet. Tertia priori similior, secundæ aduersa, corpus atterit labore spontaneo, pœnisque vitroneis, ut cordis munditiem assequatur; Maiorum statuta ne qua parte Rex videatur infringere harum reicit nullam; omnes vel profitetur, vel simulat. Prima Tuchia nomine reliquis duabus magno spatio antecellit, habetque illas pro famulis, atque aduertit Matthæus Riccius Literatorum magis Academia est quàm secta, & Religio Ethnicorum,

L 2

73.
Tres sectæ
apud Sinas.